

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Hradci Králové rozhodl v senátě složeném z předsedkyně Mgr. Marie Kocourkové a soudkyň JUDr. Magdaleny Ježkové a Mgr. Heleny Konečné ve věci žalobkyně **NÁBYTEK – PRODEJ, s.r.o.**, se sídlem Vysoké Mýto – Choceňské Předměstí, Jana Nálepky 252, zast. JUDr. Jaroslavem Škubalem, advokátem v Praze 1, Jáchymova 2, proti žalovanému **Státnímu úřadu inspekce práce**, se sídlem Opava, Horní náměstí 103/2, v řízení o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 19. března 2013, č.j. 301/1.30/13/14.3, **t a k t o :**

- I. **V řízení přerušeném usnesením ze dne 9. ledna 2014, č.j. 31 Ad 18/2013-51 se pokračuje.**
- II. **Rozhodnutí žalovaného ze dne 19. března 2013, č.j. 301/1.30/13/14.3, se z r u š u j e a věc se žalovanému vrací k dalšímu řízení.**
- III. **Žalovaný je povinen zaplatit žalobkyni náklady řízení ve výši 10.800 Kč do osmi dnů od právní moci tohoto rozhodnutí do rukou jejího zástupce.**

O d ů v o d n ě n í :

Shora uvedeným rozhodnutím žalovaný zamítl odvolání žalobkyně do příkazu Oblastního inspektorátu práce pro Královéhradecký kraj a Pardubický kraj (dále jen „oblastní inspektorát“) ze dne 4.12.2012, č.j. 8008/8.30/12/14.3. a napadené rozhodnutí potvrdil. Tímto rozhodnutím byla žalobkyni uložena pokuta ve výši 250.000 Kč a povinnost uhradit náklady řízení ve výši 1.000 Kč .

V jeho odůvodnění uvedl, že kontrolou provedenou u žalobkyně oblastním inspektorátem ve dnech 27.3. a 10.4.2012 bylo zjištěno, že v provozovně Textilní zboží v Rokytnici v Orlických horách byla při výkonu práce zjištěna A. R., která

vykonávala závislou činnost jako prodavačka mimo pracovněprávní vztah. Oblastní inspektorát pokládal za prokázané, že se žalobkyně dopustila správního deliktu dle ust. § 140 odst. 1 písm. c) zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti v platném znění (dále jen „zákon o zaměstnanosti“), kterého se dopustila tím, že umožnila výkon nelegální práce ve smyslu ust. § 5 písm. e) bodu 1 téhož zákona. Žalobkyni byla dle ust. § 140 odst. 4 písm. f) zákona o zaměstnanosti uložena pokuta ve výši 250.000 Kč.

V reakci na uplatněné odvolací námitky žalovaný vyjmenoval definiční znaky závislé práce uvedené v § 2 odst. 1 zákona č. 262/2004 Sb., zákoníku práce v platném znění (dále jen „zákoník práce“). Konstatoval, že při kontrole v provozovně žalobkyně, která proběhla dne 27.3.2012, vykonávala A. R. práci prodavačky a střídala se s J. B. a F. B. Pro žalobkyni pracovala několik let. Při svém výsledku jako svědkyně uvedla, že prodávala, pokud nikdo nepřišel pletla. V provozovně bývala sama, měla od ní klíče a na práci se domlouvala telefonicky. V době kontroly neměla písemně uzavřen pracovněprávní vztah, neboť jen vypomáhala. Žalovaný proto neměl důvodné pochybnosti o tom, že A. R. skutečně pro žalobkyni vykonávala závislou práci prodavačky. Konstatoval, že závislá práce nemůže být vykonávána bezplatně, odměna za práci ale není definičním znakem závislé práce, ale pouze její důsledek, který nelze s definičními znaky zaměňovat a směšovat.

Žalovaný dále uvedl, že vzal v potaz nutnost odlišit od závislé práce tzv. občanskou výpomoc. Ta však není v současné době definována v žádném právním předpisu, naposledy ji popsal zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník ve znění účinném do 31.12.1991. Vzhledem k tomu, že je žalobkyně právnickou osobou a vzhledem k okolnostem, které posuzované jednání definovalo, nemohlo se dle žalovaného jednat o občanskou výpomoc. I když jednou z pohnutek pro postup žalobkyně byla snaha zařadit A. R., která byla matkou J. B. zaujímající postavení statutárního orgánu žalobkyně, do společnosti, není podle žalovaného možné mezi právnickou a fyzickou osobou dovozovat jakoukoliv přízeň nebo blízkost.

V závěru odůvodnění svého rozhodnutí žalovaný hodnotil důvodnost uložené pokuty, konstatoval, že byla uložena na samé spodní hranici zákonného rozmezí, uvedeného v § 140 odst. 4 písm. f) a § 141 odst. 2 zákona o zaměstnanosti. Zákonou shledal i výši nákladů řízení, uložených dle § 79 odst. 5 správního řádu a § 6 odst. 1 vyhlášky č. 520/2005 Sb.

Ve včas podané žalobě žalobkyně označila za nesporné, že paní A. R. na základě ústní dohody vypomáhala v její provozovně při prodeji textilního zboží bez nároku na odměnu. Obě strany dohody byly od počátku srozuměny s tím, že tato bezplatná výpomoc v prodejně je dobrovolnickou činností (rodinnou úsluhou). Každodenní provoz prodejny zajišťovali pan F. B. a paní J. B., paní A. R. byla přítomna nárazově. Tuto pomoc poskytoval výhradně pokud s tím byla srozuměna, svoji absenci nemusela omlouvat. Důvodem jejího zapojení v provozovně žalobkyně byla snaha začlenit ji po úmrtí její dcery do společnosti. Žalobkyně připomněla, že manželé B. jsou jejími jedinými společníky a jednateli a paní A. R. je matkou paní J. B. Podle žalobkyně se ve správním spise nenachází jediný podklad pro skutkový závěr, že paní A. R. byla pracovní doba určována telefonicky.

Žalobkyně nesouhlasila s výkladem žalovaného, který zaujal k ust. § 5 písm. e) bod 1 zákona o zaměstnanosti a § 2 odst. 1 zákoníku práce. Poukázala na komentář k zákoníku práce kolektivu autorů vedeném prof. JUDr. Miloslavem Bělinou CSc. k § 2 a citovala z něho. Uzavřela, že předmětem jednání bylo bezúplatná výpomoc, pracovněprávní vztah mezi paní R. a žalobkyní nemohl s ohledem na ust. § 2, § 38 odst. 1 písm. a) a § 109 odst. 1 zákoníku práce vůbec vzniknout. Žalobkyně se navíc domnívá, že nedošlo ke kumulativnímu naplnění znaků závislé práce dle § 2 odst. 1 zákoníku práce. Neexistoval mezi ní a paní A. R. vztah podřízenosti a nadřízenosti, tedy dominantní postavení žalobkyně v pozici zaměstnavatele. Skutečnost, že paní A. R. byla při prodeji vázána stanovenými cenami, nemůže být, jak tvrdí žalovaný, znakem podřízenosti.

Žalobkyně tvrdila, že paní A. R. neměla zájem o pracovněprávní vztah, jelikož trpěla cukrovkou, astmatem a chronickým zánětem sítnice. V této souvislosti citovala ze shora uvedeného komentáře k zákoníku práce, kde jako podstatné kritérium pro vznik pracovněprávního vztahu je také smluvní vůle stran, jak chtěly vzájemný vztah upravit. Pracovněprávní vztahy tak nemohou být uzavírány, pokud na jejich uzavření není dán oboustranný zájem. Dále žalobkyně usoudila, že je třeba povahu určité práce posoudit komplexně a ve všech souvislostech. V případě, kdy nelze bez důvodných pochybností tvrdit a prokázat, že o výkon závislé práce v daném případě šlo, je nezbytné, v souladu se zásadou in dubio pro reo, rozhodnout ve prospěch žalobkyně. Ta se dále zaměřila na důvody svědčící pro kvalifikování činnosti paní R. pro žalobkyni jako občanské výpomoci (dobrovolnické činnosti, rodinné služby). Tvrdila, že ze správního spisu vyplývá, že paní A. R. v její prodejně nahodile a bez nároku na odměnu vypomohla. Nebyla v rozhodném období vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání, nepobírala tak podporu v nezaměstnanosti ani při rekvalifikaci. Takovou občanskou výpomoc je podle názoru žalobkyně třeba odlišovat od závislé práce. I v současné době je občanská výpomoc podle ustálené právní praxe možná (viz rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 9.2.2012, sp. zn. 22 A 6/2012, rozsudek Nejvyššího soudu 25. 11.2011, sp. zn. 25 Cdo 3874/2008).

Žalobkyně se také zabývala společenskou škodlivostí jednání žalobkyně a konstatovala, že z rozhodnutí žalovaného není zřejmé, z čeho žalovaný vyvodil naplnění materiální stránky správního deliktu. Připustila, že sice vyjmenoval obecně společenskou škodlivost nelegálního zaměstnávání, nikterak však neuvádí, zda, čím a v jaké intenzitě mělo v konkrétním případě jednání žalobkyně dosáhnout této škodlivosti. Manželé B. jsou jedinými společníky a jedinými jednateli žalobkyně a paní A. R. je přitom matkou paní B.. Žalobkyně má za to, že tento přímý rodinný vztah je pro posouzení jednání žalobkyně určující. Důvodem činnosti paní A.R. v provozovně žalobkyně bylo její sociální začlenění do společnosti. Paní A.R. je důchodkyně, která na doporučení jejího ošetřujícího lékaře potřebuje sociální kontakt, a to zejména z důvodu svého špatného psychického stavu způsobeného úmrtím její druhé dcery, sestry paní B.

Žalobkyně vytýkala žalovanému i vady řízení, které vydání napadeného rozhodnutí předcházely. Především tvrdila, že záznam o podání vysvětlení nelze dle ust. § 137 odst. 4 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu v platném znění (dále jen „správní řád“) použít jako důkazní prostředek. Žalobkyně považuje výslech jednatele společnosti za podstatný pro meritorní rozhodnutí ve věci a žalovaný měl tento důkaz provést. Obsahu správního spisu dále rozhodně neodpovídá tvrzení žalovaného, že

paní R. je pro činnost žalobkyně nepostradatelná. Žalobkyně tvrdila, že měla zájem činnost prodejny ukončit pro vykázanou ztrátu v roce 2011, neučinila tak právě z důvodů zdravotního stavu paní R. a snahy začlenit ji do společnosti.

Žalobkyně dospěla k závěru, že oblastní inspektorát nesplnil svoji zákonnou povinnost zjistit všechny rozhodné okolnosti svědčící v její prospěch i neprospěch, přihlížet ke všemu, co vyšlo v řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci řízení, ale přihlížel výhradně ke skutečnostem svědčícím v její neprospěch.

Pokud jde o výši uložené pokuty, žalobkyně namítala rozpor sankce s ústavním pořádkem. Poukázala na to, že z judikatury Ústavního soudu (viz náleze ze dne 13.8.2002, sp.zn. Pl. ÚS 3/02) v obdobné věci vyplývá závěr, že stanovení dolní sazby pokuty omezuje správní uvážení příslušného správního orgánu. Navrhla proto, aby soud přerušil řízení a předložil Ústavnímu soudu návrh dle článku 95 odst. 2 Ústavy České republiky na zrušení ustanovení § 140 odst. 4 písm. f) zákona o zaměstnanosti.

V závěru se žalobkyně domáhala, aby rozhodnutí žalovaného bylo zrušeno a soud mu uložil zaplatit jí náklady řízení.

Pokud se krajský soud neztotožní s názorem žalobkyně, že se předmětného správního deliktu nedopustila, pak navrhla, aby od uloženého peněžitého plnění ve formě pokuty ve výši 250.000 Kč bylo upuštěno.

Pokud by se krajský soud neztotožnil s názorem žalobkyně, že se předmětného správního deliktu nedopustila a Ústavní soud by vyhověl návrhu na zrušení ust. § 140 odst. 4 písm. f) zákona o zaměstnanosti, pak žalobkyně navrhla, aby krajský soud povinnost plnění ve formě pokuty snížil na 1.000 Kč.

Ve vyjádření k žalobě žalovaný setrval na svém rozhodnutí. Znovu popsal zjištění učiněná při kontrole provedené v provozovně žalobkyně a uzavřel, že žalobkyně umožnila nelegální práci ve smyslu ust. § 5 písm. e) bod 1. fyzické osobě A. R. a tím se dopustila správního deliktu na úseku zaměstnanosti podle ust. § 140 odst. 1 písm. c) zákona o zaměstnanosti. Setrval na závěru, že ačkoliv dle ust. § 2 odst. 2 zákoníku práce musí být závislá práce vykonávána za mzdu, plat nebo odměnu, není případná bezplatnost vykonávané činnosti relevantní pro posouzení, zda se jedná o závislou činnost či nikoliv. Zdůraznil, že nelze zaměňovat definiční znaky závislé práce s důsledky takové práce. Žalovaný tvrdil, že se dostatečně zabíral i rozlišením výpomoci a závislé činnosti a dospěl k závěru, že v posuzovaném případě jednání naplnilo všechny znaky závislé práce. Rozvedl i závěry týkající se podřízenosti a nadřízenosti jako definičního znaku závislé práce a poukázal na odpovědi A. R. na otázky položené jí při kontrole a zaznamenané dne 27.3.2012. K výši uložené pokuty uvedl, že bylo přihlédnuto k závažnosti správního deliktu, zejména způsobu jeho spáchání a jeho následkům a okolnostech, za nichž byl spáchán. Pokuta byla uložena dle ust. § 140 odst. 4 písm. f) zákona o zaměstnanosti na samé spodní hranici zákonného rozpětí. V závěru žalovaný navrhl zamítnutí žaloby a požadoval úhradu nákladů soudního řízení, které však nevyčíslil.

Krajský soud poté, co rozhodl o pokračování v řízení přerušeném usnesením ze dne 9. ledna 2014, č.j. 31 Ad 18/2013-51, přezkoumal napadené rozhodnutí v

rozsahu žalobních námitek v řízení podle části třetí hlavy druhé dílu prvního zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále jen "s.ř.s."). Učinil tak bez nařízení jednání dle § 51 odst. 1 s.ř.s., když souhlas žalobkyně i žalovaného s takovým postupem byl dán za dodržení podmínek stanovených ve větě druhé zmíněného zákonného ustanovení. O věci usoudil následovně.

Z obsahu správního spisu vyplývá, že oblastní inspektorát vykonal dne 27.3.2012 v provozovně žalobkyně na adrese Rokytnice v Orlických horách., T.G.Masaryka 68, kontrolu na úseku ochrany pracovněprávních vztahů a podmínek a na úseku zaměstnanosti. Do záznamu o skutečnostech zjištěných při kontrole uvedla přítomná A. R., že v provozovně občas vypomáhá jako prodavačka, a to asi po dobu devíti let. Je již v důchodu. Pracovní smlouva, dohoda o pracovní činnosti ani dohoda o provedení práce s ní uzavřena nebyla. Potvrdila, že její práci kontroluje jednatelka společnosti paní J.B., které je podřízena a která jí přiděluje práci. Prohlásila, že si nevede evidenci pracovní doby a nepobírá žádnou odměnu, protože vypomáhá v rámci rodiny a střídá se na provozovně s dcerou J. B. nebo zetěm panem F. B. Z výpisu z obchodního rejstříku vedeného Krajským soudem v Hradci Králové se potvrdilo, že jedinými společníky a jednatelem žalobkyně jsou F. B. aj. J. B. Shodné informace poskytla pracovníkům oblastního inspektorátu i paní J. B. dne 10.4.2012. Pouze upřesnila, že paní A. R. vykonává práci prodavačky cca dva roky. Ve vyjádření k výsledku kontroly žalobkyně ke skutkovým okolnostem uvedla, že paní A.R. je blízký rodinný příslušník, v prodejně vypomáhala jen příležitostně, neformálně, ze své vůle a bezplatně. Činila tak v rámci rodinné podpory a pomoci, protože je ráda mezi lidmi. Výdělečnost provozovny neumožňuje zaměstnat pracovníka v pracovním poměru. Paní R. již bylo 70 let a je poživatelkou starobního důchodu.

Paní A. R. byla vyslechnuta jako svědkyně dne 20.8.2012 a potvrdila, že byla v den kontroly na prodejně v Rokytnici v Orl. h., kde prodávala. Pokud nikdo nechodil, pletla. Po smrti své dcery takto do obchodu docházela asi tři roky, a to tehdy, když jí bylo dobře a chtělo se jí tam jít. Od prodejny má klíče. Střídala se na prodejně s dcerou a domlouvaly se telefonicky. Uvedla, že nedostávala za tuto práci žádnou odměnu, neboť pobírá starobní důchod, který jí stačí. Dne 16.10.2012 byli vyslechnuti jako svědci i J. B. a F. B. a z jejich výpovědi vyplynulo, že paní A.R. v provozovně v Rokytnici v Orl. h. vypomáhala jen pokud sama chtěla a záleželo jen na ní, zda pomoc odmítne. Vyvíjela i jiné aktivity, žije lidmi, peče zadarmo koláče na svatby a plete pro Červený kříž.

Mezi účastníky není sporu o tom, že v době provedené kontroly nebyla mezi žalobkyní a paní A. R. uzavřena žádná písemná pracovněprávní smlouva či dohoda, jež by formálně nastolila pracovněprávní vztah.

Podle § 5 písm. e) bodu 1 zákona o zaměstnanosti je nelegální práce definována jako „výkon závislé práce fyzickou osobou mimo pracovněprávní vztah“.

Ohledně pojmu „závislá práce“ odkazuje zákon o zaměstnanosti na § 2 zákoníku práce, který odstavci 1 stanoví, že „Závislou prací je práce, která je vykonávána ve vztahu nadřízenosti zaměstnavatele a podřízenosti zaměstnance, jménem zaměstnavatele, podle pokynů zaměstnavatele a zaměstnanec ji pro zaměstnavatele vykonává osobně.“ V odstavci 2 citovaného ustanovení pak zákon

dodává, že „Závislá práce musí být vykonávána za mzdu, plat nebo odměnu za práci, na náklady a odpovědnost zaměstnavatele, v pracovní době na pracovišti zaměstnavatele, popřípadě na jiném dohodnutém místě.“

K výkladu citovaných ustanovení zaujal stanovisko Nejvyšší správní soud zejména ve svém rozsudku ze dne 13.2.2014, č.j. 6 Ads 46/2013-35. Porovnal současné znění § 2 zákoníku práce jak bylo podáno shora a znění před účinností novely, tj. před 31.12.2011 a konstatoval, že *„Dosavadní judikatura je pro posouzení znaků závislé práce použitelná jen omezeně, neboť se vztahuje k definici závislé práce před účinností výše uvedené novely. Nelze ovšem v dalších úvahách zcela pominout fakt, že Nejvyšší správní soud podle předchozí právní úpravy opakovaně docházel k závěru, že odměna je definičním znakem závislé práce, a to dokonce jedním ze stěžejních.“* K tomu citoval z rozsudku ze dne 29. září 2011, č. j. 4 Ads 75/2011-73, a rozsudek ze dne 23. března 2012, č. j. 4 Ads 175/2011-92, publ. pod č. 2638/2012 Sb. NSS.

V rozsudku ze dne 13.2.2014, č.j.6 Ads 46/2013-35, dále uvedl, že *„Nejvyšší správní soud nicméně dosud v žádném kasačním řízení nečelil otázce, zda by ke změně dosavadního vymezení závislé práce neměl přistoupit na základě toho, jak zákonodárce upravit v roce 2011 její zákonnou definici. Důvod pro setrvání na dosavadní judikatuře by mohl představovat fakt, že shodně zřejmě chápe vztah odměny a závislé práce i Soudní dvůr Evropské Unie. Např. v rozsudku ze dne 3. 7. 1986 ve věci 66/85, Deborah Lawrie-Blum v. Land Baden-Württemberg Soudní dvůr uvedl: „Pojem ‚pracovník‘ v článku 48 Smlouvy má komunitární význam a musí být vykládán v souladu s objektivními kritérii, která charakterizují pracovněprávní vztah odkazem na práva a povinnosti dotčených osob. Základní charakteristikou pracovněprávního vztahu je skutečnost, že zaměstnanec vykonává činnost přinášející ekonomickou hodnotu pro jiný subjekt, podle jeho pokynů a za odměnu. Povaha právního vztahu mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem není z hlediska aplikace článku 48 Smlouvy podstatná.“* Poněkud jinak ovšem vyznívá rozsudek ze dne 10. 12. 1991 ve věci C-179/90, *Merci convenzionali porto i Genova SpA v. Siderurgica Gabrielli SpA*: *„Pojem pracovníka ve smyslu článku 48 Smlouvy předpokládá, že osoba vykonává po určitou stanovenou dobu služby pro jiný subjekt a na základě jeho pokynů, za což dostává odměnu.“* Z tohoto vyjádření již není tak zcela zřejmé, zda odměna nemá být skutečně až důsledkem výkonu závislé práce (a povinností vznikající z výkonu práce zaměstnavateli). Navíc aktuální judikatura krajských soudů už se zřejmě vydala tímto směrem (srov. Stádník, J., Kieler, P. Aktuální rozsudky v oblasti nelegální práce, *Práce a mzda* 1/2014) a také právní doktrína, alespoň její část, již změnu legální definice bere na vědomí (srov. např. Šubrt, B., Trezziová, D. *Závislá práce, nelegální práce a „švarcsystém“* od 1. 1. 2012 – I. a II. část, *Práce a mzda* 12/2011 a 1/2012).

Dle Nejvyššího správního soudu *„Otázka výkladu pojmu závislá práce je zjevně více než živá. Musíme se tudíž vrátit na začátek a ptát se, jaký je vlastně účel legální definice závislé práce (a z ní vycházející definice nelegální práce). Smyslem uvedené úpravy je nepochybně odlišit závislou práci od jiných aktivit, přičemž tento cíl vystupuje na povrch zejména tehdy, když správní orgán zkoumá, zda zaměstnavatel neporušil svou zákonnou povinnost tím, že neumožnil zaměstnanci vykonávat závislou práci v pracovněprávním vztahu, který je k tomu určen. Pojem závislé práce tak musí být vykládán tak, aby obsáhl veškeré formy zastřených*

pracovních vztahů, stejně jako práci vykonávanou bez náležité protihodnoty, např. práci „na zkoušku“ nebo práci vykonávanou pod hrozbou násilí či jiné újmy. Zároveň však nesmí tento pojem zcela ztratit obrysy, aby správní orgány nezaměňovaly závislou práci s ryze obchodními vztahy, s nefalšovaným samostatným podnikáním nebo s upřímnou mezilidskou výpomocí, ať již v podobě úsluhy blízkému člověku či nezištné laskavosti.“

Podle Nejvyššího správního soudu „Těmto požadavkům ovšem „nová“ definice závislé práce vyhoví docela dobře. Stačí pouze spojit jednotlivé znaky uvedené v § 2 odst. 1 zákoníku práce společným prvkem osobní či hospodářské závislosti zaměstnance na zaměstnavateli – jenž ostatně vyplývá již ze samotného pojmu „závislá práce“ – a naplnit je v duchu této optiky konkrétním obsahem. Za (samostatný) znak je ovšem nutno považovat již první část definice, která hovoří o tom, že práce „je vykonávána“. Nejen z tohoto gramatického vyjádření (vid nedokonavý), ale zejména z účelu definice a postihu nelegální práce je zřejmé, že mohou zůstat v platnosti dřívější judikturní závěry o soustavnosti jako znaku závislé práce, neboť při jednorázové či příležitostné spolupráci se jen těžko může mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem vytvořit jakýkoliv vztah, natožpak vztah závislosti.

Vztah podřízenosti zaměstnance vůči zaměstnavateli představuje nutně subjektivní kategorii. Rozhodující je tedy zejména to, zda zaměstnanec sám vnímá své postavení jako podřízené a to je důvodem, proč respektuje pokyny zaměstnavatele. Pokud má ovšem správní orgán naplnění tohoto subjektivního znaku objektivně prokázat, musí zkoumat, zda je dána osobní závislost zaměstnance na zaměstnavateli a zejména co je její příčinou. A zde začíná být zřejmé, že i když poskytování odměny zaměstnanci není vymezeno v zákoně jako znak závislé práce, neznamená to, že by zcela ztratilo smysl tuto otázku v rámci postihování nelegální práce zkoumat. Neboť právě pobírání odměny představuje typickou skutečnost, která závislé postavení zaměstnance na zaměstnavateli věrohodně prokazuje. Podmínkou samozřejmě je, aby odměna tvořila (ne nutně jediný, ale ekonomicky významný) zdroj zaměstnancových příjmů – poskytnutí drobné protihodnoty např. v podobě daru je běžným zvykem i v případě jednorázové mezilidské výpomoci.“

Dále Nejvyšší správní soud ve svém rozsudku uvedl, že „nehodlá zlehčovat problém nelegální práce a jejího postihování. Odlišovat závislou práci od mezilidské výpomoci je však nezbytné. Nelegální práce je nepochybně závažným a rozšířeným negativním společenským jevem a jeho původci jistě mají a budou mít snahu skrývat jej za jednání jiná, právem dovolená. Prokazování znaků jako je soustavnost či vztah podřízenosti vůči zaměstnavateli představuje v konkrétních případech pro inspektoráty práce velmi náročný úkol. Přesto na ně však nelze rezignovat a namísto odlišování různých činností jednu z nich prohlásit za neexistující (tedy tvrdit, že závislou prací je vlastně jakákoliv činnost, kterou jeden člověk vykonává pro druhého podle jeho požadavků). Není zkrátka a dobře možné v rámci boje proti nežádoucí praxi nelegálního zaměstnávání likvidovat běžný občanský život.

Ostatně je možno doplnit, že na popsanou formu sociální interakce pamatuje samo právo. Takzvaná občanská výpomoc není sice v současnosti v žádném účinném právním předpise definována, avšak § 384 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. prosince 1991, ji charakterizoval takto: „Jestliže občan pro jiného občana na jeho žádost provede nějakou práci, poskytne

mu půjčku anebo mu jinak vypomůže, jde o občanskou výpomoc.“ Citovaná právní úprava nevyklučovala dokonce ani poskytnutí určité protihodnoty za občanskou výpomoc. Nejvyšší správní soud samozřejmě nehodlá opomíjet fakt, že „socialistický“ občanský zákoník v podstatě jen nahradil klasický příkazní vztah názvem občanská výpomoc, který byl zřejmě pro tehdejší politické vedení v duchu panující ideologie přijatelnější. Nový občanský zákoník (zákon č. 89/2012 Sb.), kromě klasické příkazní smlouvy v § 2430 a násl. v § 700 a násl. upravuje tzv. rodinný závod, který vymezuje následujícím způsobem: „Za rodinný se považuje závod, ve kterém společně pracují manželé nebo alespoň s jedním z manželů i jejich příbuzní až do třetího stupně nebo osoby s manžely sešvagřené až do druhého stupně a který je ve vlastnictví některé z těchto osob.“ V tomto případě se dokonce počítá jak se soustavnou prací členů rodiny, tak i s jejich odměňováním ve formě podílu na zisku, to vše mimo režim zákoníku práce. A tak i tyto instituty, dřívější či současné, jsou projevem skutečnosti, že vzájemná mezilidská výpomoc či ryzí dobrovolnická činnost byly a jsou součástí sociální reality, kterou nemůže právo ignorovat, anebo dokonce popírat. Jde o vztahy přirozené a žádoucí, jež nemohou být demokratickým právním státem postihovány.“

Nejvyšší správní soud pak uzavřel, že „společným rysem a jakýmsi leitmotivem všech znaků závislé práce vymezených (nově) v § 2 odst. 1 zákoníku práce, je osobní či hospodářská závislost zaměstnance na zaměstnavateli. Tyto znaky slouží k odlišení závislé práce od jiných ekonomických aktivit (zejména samostatného podnikání), ale také od aktivit jiného charakteru (zejména mezilidské výpomoci). Proto musí správní orgány při postihování nelegální práce v řízení obviněnému prokázat naplnění všech těchto znaků – zaměstnanec osobně a soustavně vykonává práci jménem zaměstnavatele a podle jeho pokynů, přičemž se vůči zaměstnavateli nachází v podřízeném vztahu. Odměna tedy sice přísně vzato nepředstavuje samostatný definiční znak závislé práce (jde o povinnost, která zaměstnavateli na základě výkonu práce vzniká), avšak pokud jedna osoba poskytne nebo přislíbí druhé za její činnost odměnu, jde o významnou skutečnost pro posouzení, zda mezi nimi existuje vztah nadřízenosti a podřízenosti vyplývající z hospodářské závislosti zaměstnance na zaměstnavateli.“

Krajský soud se ztotožnil se shora citovanými závěry Nejvyššího správního soudu a v souladu s nimi dospěl k závěru, že popsanou činnost paní A. R. pro žalobkyni nelze posuzovat jako závislou práci ve smyslu § 2 odst. 1 zákoníku práce, ale jako pomoc poskytovanou blízkým osobám, kterými jsou její dcera a zeť. Krajský soud nepokládá za rozhodné, že manželé B. nepodnikají jako osoby fyzické ale jako osoba právnická, jejíž jsou jedinými společníky. Paní A. R. zcela nepochybně vypomáhala, jak i sama uvedla, svojí dceři a jejímu manželovi, a zjevně nerozlišovala mezi nimi jako fyzickými osobami a společnostmi, kterou pro podnikání založili. Právě tyto fyzické osoby tvoří osobu právnickou a nelze pro posouzení rodinných vztahů od této skutečnosti odhlédnout. Zjištěné a shora popsané skutkové okolnosti projednávané věci pak vedou k jednoznačnému závěru, že paní A. R. nepobírala za svoji práci odměnu, a vzhledem k tomu, že pobírala starobní důchod, nebyla na žalobkyni ekonomicky závislá. I když práci vykonávala na žádost dcery nebo zetě, mohla jí kdykoliv odmítnout a také, jak vyplývá z výpovědi její dcery, paní J. B., tak i jednala. Lze tedy uzavřít, že v posuzovaném případě nebyly naplněny znaky závislé práce definované v § 2 odst. 1 zákoníku práce a v důsledku toho ani § 5 písm. e) bodu 1 zákona o zaměstnanosti. Žalovaný i oblastní inspektorát proto pochybili,

pokud žalobkyni uznali vinnou ze spáchání deliktu dle ust. § 140 odst. 1 písm. c) zákona o zaměstnanosti.

Z důvodů výše uvedených krajský soud dle ust. § 78 odst. 1 s.ř.s. napadené rozhodnutí žalovaného zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení, v němž bude podle odst. 5 téhož ustanovení vázán právním názorem v tomto rozsudku vysloveným.

Výrok o nákladech řízení se opírá o ustanovení § 60 odst. 1 s.ř.s. Dle něj má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil, proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Žalobkyně byla ve věci úspěšná, krajský soud jí proto přiznal náhradu nákladů řízení spočívajících v náhradě zaplaceného soudních poplatků ve výši 3.000 Kč a 1.000 Kč a náhradě nákladů právní služby poskytnuté advokátem za 2 úkony po 3.100 Kč (převzetí zastoupení, sepsání žaloby) včetně paušální náhrady hotových výdajů po 300 Kč (§ 9 odst. 3 písm. f/, § 11 odst. 1 písm. a), d), g) a § 13 odst. 3 vyhl. č. 177/1996 Sb.). Krajský soud neuznal za úkon podání žalobkyně ze dne 30.7.2013 – odpověď žalobkyně na vyjádření žalovaného, neboť kopírovalo obsah podané žaloby a nepřineslo žádné nové pohledy na skutkové a právní hodnocení věci. Žalovanému uložil uhradit žalobkyni celkovou částku 9.800 Kč do osmi dnů od právní moci tohoto rozsudku do rukou jejího zástupce, jak je uvedeno ve výroku III. tohoto rozsudku.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou (více) vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Připadne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejblíže následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s.ř.s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V Hradci Králové dne 31. října 2014

Mgr. Marie Kocourková, v.r.
předsedkyně senátu